



Joanna Sawicka

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza
Wydział Zarządzania
Katedra Ekonomii, Finansów
i Zarządzania Środowiskiem
jsawicka@zarz.agh.edu.pl

Elżbieta Marcinkowska

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza
Wydział Zarządzania
Katedra Ekonomii, Finansów
i Zarządzania Środowiskiem
emarcink@zarz.agh.edu.pl

Anna Stronczek

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza
Wydział Zarządzania
Katedra Ekonomii, Finansów
i Zarządzania Środowiskiem
astroncz@zarz.agh.edu.pl

UJAWNIANIE PRZESTĘPSTW PRANIA PIENIĘDZY PRZEZ PRACOWNIKÓW ZAWODÓW KSIĘGOWYCH

Streszczenie: Pranie pieniędzy jest zjawiskiem niebezpiecznym dla stabilnego funkcjonowania rynku finansowego. Może prowadzić do zachwiania bezpieczeństwa finansowego podmiotów gospodarczych zaangażowanych w ten proceder. Niepewność funkcjonowania i brak zaufania do partnerów handlowych skutecznie utrudnia lub wręcz uniemożliwia rozwój gospodarki. Odpowiedzią państwa polskiego na tego rodzaju działania przestępcze jest ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu. Celem artykułu jest przedstawienie bieżącego stanu realizacji zadań wskazanych przez ustawę w odniesieniu do zawodów księgowych wykonywanych na terenie Polski oraz identyfikacja występujących trudności (zagrożeń). Analiza została przeprowadzona na podstawie badań literaturowych i sprawozdań instytucji nadzorczych. Wnioski w sposób syntetyczny przedstawiają przyczyny niewystarczającej realizacji obowiązków narzuconych na zawody księgowe przez tę ustawę.

Słowa kluczowe: pranie pieniędzy, zawody księgowe, GIIF.

JEL Classification: M40, M49.

Wprowadzenie

Zjawisko prania pieniędzy klasyfikuje się do działań o charakterze przestępczym. Można wyróżnić co najmniej trzy czynniki, które przyczyniają się do rozwoju tego procederu na skalę międzynarodową [Bieniek, 2010]:

- globalizację, której naturalną konsekwencją jest postępująca integracja różnych krajowych systemów gospodarczych,
- międzynarodową integrację finansową, której towarzyszy rozwój giełd, międzynarodowych pożyczek bankowych oraz wprowadzenie jednolitej waluty finansowej,
- upowszechnienie realizacji międzynarodowych transakcji finansowych wśród innych podmiotów gospodarczych niż banki.

W sukurs zorganizowanej przestępczości przyszedł również dynamiczny rozwój technologii komputerowej oraz nowoczesnych instrumentów finansowych.

Pranie pieniędzy jest zjawiskiem niepożądanym. Niesie ze sobą negatywne skutki zarówno dla gospodarki światowej, jak i dla poszczególnych państw czy też regionów. I choć kapitał o nieznanym pochodzeniu przenika do systemów finansowych w sposób niezauważalny, a zatem trudno jest dokładnie ocenić jego wpływ na gospodarkę, nie ulega wątpliwości, że oddziałuje negatywnie na płynność sektora finansowego, jego reputację i stabilność [Siejczuk, 2012, s. 205]. Z tego też względu podejmowane są na świecie różne inicjatywy mające na celu przynajmniej ograniczenie (jeśli nie jest możliwe całkowite wyeliminowanie) oddziaływania tego niewątpliwie negatywnego procederu na systemy finansowe poszczególnych krajów. Także Polska (w konsekwencji przystąpienia do Unii Europejskiej) kształtuje swoje ustawodawstwo w sposób umożliwiający efektywne zwalczanie zjawiska prania pieniędzy.

Celem artykułu jest przedstawienie bieżącego stanu realizacji zadań wskazanych przez ustawę z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu [ustawa o przeciwdziałaniu, 2016] w odniesieniu do zawodów księgowych¹ oraz identyfikacja występujących w tym obszarze trudności (zagrożeń), z którymi zawody te muszą się zmierzyć.

Analiza przeprowadzona została na podstawie danych zastanych, tj. z wykorzystaniem metody desk research (sprawozdania instytucji nadzorczych) oraz analizy treści.

¹ Przez „zawody księgowe” należy rozumieć księgowych i biegłych rewidentów.

1. Pranie pieniędzy – pojęcie

Pojęcie „prania pieniędzy” po raz pierwszy zostało użyte w stosunku do działalności przestępczej prowadzonej przez chicagowską mafię w latach 20. XX w. w Stanach Zjednoczonych. Polegała ona na wprowadzaniu do obiegu pieniędzy uzyskanych z nielegalnych źródeł poprzez wykazywanie ich jako dochodu wypracowanego przez punkty handlowe lub usługowe, których działalność w dużej mierze opierała się na obrocie gotówkowym. Bezpośrednim następstwem przyjęcia do użytkowania terminu „prania pieniędzy” była konieczność zdefiniowania źródeł środków pieniężnych, z których dochody poddawane są takiej procedurze. Z czasem wykształcił się podział, uwzględniający kryminologiczny punkt widzenia, klasyfikujący środki pieniężne na trzy grupy [Damasiwicz, 2010; *Pranie pieniędzy*, br.]:

- a) pieniądze „czyste” – z działalności gospodarczej prowadzonej zgodnie z prawem;
- b) pieniądze „szare” – z działalności niezakazanej przez prawo, ale będącej następstwem nielegalnych transakcji, których celem jest nieujawnianie rzeczywistych obrotów i dochodów w celu uniknięcia obciążeń podatkowych lub innych;
- c) pieniądze „czarne” lub „brudne” – pochodzące z przestępczości zorganizowanej, zarówno kryminalnej (np. wymuszenia rozbójnicze, kradzieże pojazdów), jak i gospodarczej (np. korupcja).

Termin „pranie pieniędzy” wszedł do powszechnego użytku i zaczął pojawiać się w ustawodawstwach poszczególnych państw, a także w aktach prawa międzynarodowego.

Pierwsze próby uregulowania na gruncie prawa polskiego tej problematyki znalazły swoje odzwierciedlenie w Zarządzeniu nr 16/92 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 1 października 1992 r. w sprawie zasad postępowania banków w razie ujawnienia okoliczności wskazujących na lokowanie w banku środków pieniężnych lub innych wartości majątkowych pochodzących z przestępstwa lub mających z nim związek oraz przy dokonywaniu wpłat gotówkowych przekraczających określoną kwotę (Dz.Urz. NBP z 1992 r. Nr 9, poz. 20).

Natomiast w polskim prawie karnym pranie pieniędzy jako przestępstwo pojawiło się znacznie później. Penalizację tego przestępstwa wprowadził dopiero art. 5 ustawy z 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz.U. Nr 126, poz. 615, z późn. zm.), który znalazł następnie swoje uregulowanie w przepisie art. 299 § 1-8 Ko-

deksu karnego z 1997 r. w rozdziale dotyczącym przestępstw gospodarczych [Zaczek, 2006].

Innym narzędziem walki ze szczególną formą przestępczości gospodarczej jaką jest pranie pieniędzy stała się ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu [ustawa o przeciwdziałaniu, 2016]. W kształcie obowiązującym od 2016 r. w art. 2 pkt 9 definiuje pojęcie prania pieniędzy jako zamierzone postępowanie polegające na:

- a) „zamianie lub przekazaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrycia lub zatajenia bezprawnego pochodzenia tych wartości majątkowych albo udzieleniu pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności w celu uniknięcia przez nią prawnych konsekwencji tych działań,
 - b) ukryciu lub zatajeniu prawdziwego charakteru wartości majątkowych lub praw związanych z nimi, ich źródła, miejsca przechowywania, rozporządzania, faktu ich przemieszczania, ze świadomością, że wartości te pochodzą z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności,
 - c) nabyciu, objęciu w posiadanie albo używaniu wartości majątkowych pochodzących z działalności o charakterze przestępczym lub udziału w takiej działalności,
 - d) współdziałaniu, usiłowaniu popełnienia, pomocnictwie lub podżeganiu w przypadkach zachowań określonych w lit. a-c
- również jeżeli działania, w ramach których uzyskano wartości majątkowe, były prowadzone na terytorium innego państwa niż Rzeczpospolita Polska” [ustawa o przeciwdziałaniu, 2016].

2. Fazy prania pieniędzy

Pranie pieniędzy jest pojęciem stosowanym w celu określenia wielu technik, procedur, sposobów lub procesów, które mają na celu ukrycie, utrudnienie lub udaremnienie stwierdzenia faktu, że środki finansowe pochodzą z czynu zabronionego. Wszystkie działania wchodzące w skład łańcucha przedsięwziętych w tym celu operacji można podzielić na trzy kolejno następujące po sobie fazy [Generalny Inspektor Informacji Finansowej, 2005, s. 55]:

- 1) lokowanie (wprowadzenie do obrotu finansowego);
- 2) maskowanie (odseparowanie środków od nielegalnego źródła);
- 3) integracja (stworzenie wyjaśnienia pochodzenia posiadanych środków).

Tabela 1. Charakterystyka faz procesu prania pieniędzy.

LOKOWANIE	Cel: wprowadzenie środków pieniężnych do oficjalnego systemu finansowego oraz ukrycie śladów przestępstwa
	Cechy charakterystyczne: – prostota, jednorodność, powtarzalność i krótkoterminowość dokonywanych transakcji; – dokonywane transakcje mają formę gotówkową (w większości przypadków); – wprowadzane do obrotu środki finansowe pochodzą bezpośrednio z przestępstwa
	Przykładowe metody: – rozdrabnianie wpłat (ang. <i>smurfing</i>); – wymiana walut (ang. <i>refining</i>); – dzielenie wpłat (ang. <i>structuring</i>); – transakcje kantorowe; – fikcyjne rachunki; – wymiana zużytych lub uszkodzonych banknotów; – zamiana banknotów o niskich nominałach na większe
MASKOWANIE	Cel: utrudnienie określenia źródła pochodzenia środków finansowych
	Cechy charakterystyczne: – dokonywanie bardzo dużej liczby transakcji; – dokonywanie transakcji niemających uzasadnienia ekonomicznego; – częste zmiany formy środków finansowych; – korzystanie z elektronicznych form przekazu pieniędzy.
	Przykładowe metody: – skrzynka rozdzielcza; – zakup aktywów, np. papierów wartościowych; – transfery zagraniczne (tzw. <i>cash couriers</i> ; za pośrednictwem firm typu Western Union lub rachunków tzw. „słupów”, z których gotówka jest przelewana do rajów podatkowych); – handel dobrami, np. złotem kamieniami szlachetnymi, biżuterią, dziełami sztuki
INTEGRACJA	Cel: stworzenie rzekomo prawnego uzasadnienia pochodzenia pranych środków pieniężnych
	Przykładowe metody: – fikcyjne transakcje kupna – sprzedaży; – kredyty i pożyczki bankowe (splacane za pomocą środków pieniężnych pochodzących z przestępstwa); – „transakcje rodzinne”; – blending – mieszanie pieniędzy pochodzących z legalnego źródła z pieniędzmi pochodzącymi z przestępstwa; – kasyna; – współpraca banków zagranicznych

Źródło: Na podstawie: Chodziński [2012]; Generalny Inspektor Informacji Finansowej [2005, s. 55-58].

Przedstawione fazy prania pieniędzy (tabela 1) mogą w przypadku realizowania działalności przestępczej występować łącznie lub z pominięciem niektórych z nich. Niemniej, każda z nich z osobna wypełnia znamiona czynu zabronionego z art. 299 Kodeksu karnego.

3. Generalny Inspektor Informacji Finansowej

Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu stała się odpowiedzią państwa na zaobserwowane przestępstwa i patologie polegające na „legalizowaniu” dochodów pochodzących z przestępstwa.

Na jej mocy powołany został Generalny Inspektor Informacji Finansowej (GIIF), do zadań którego należy m.in. uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie danych dotyczących przebiegu podejrzanych transakcji; inicjowanie różnych działań w celu przeciwdziałania praniu pieniędzy (np. szkoleń pracowników instytucji obowiązanych w zakresie zadań nałożonych na te instytucje); czy też wreszcie współpraca z zagranicznymi instytucjami i międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej stanowi centralny element całego systemu przeciwdziałającego temu rodzajowi przestępstwom. Integralną część tego systemu stanowią również [Departament Informacji Finansowej, 2015]:

- **instytucje obowiązane** (m.in. instytucje kredytowe i finansowe, w tym banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, fundusze inwestycyjne, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, zakłady ubezpieczeniowe w zakresie ubezpieczeń na życie, przedsiębiorstwa faktoringowe i leasingowe, instytucje płatnicze; zawody prawnicze – notariusze, adwokaci oraz radcowie prawni; biegli rewidenci i doradcy podatkowi; organizacje non-profit – fundacje, stowarzyszenia posiadające osobowość prawną i przyjmujące płatności w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 15 000 EUR; pośrednicy w obrocie wartościami majątkowymi – domy aukcyjne, kantory, lombardy, komisje, pośrednicy w obrocie nieruchomościami; Poczta Polska S.A. i in.) oraz
- **jednostki współpracujące** (organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz inne państwowe jednostki organizacyjne, a także Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego i Najwyższa Izba Kontroli).

Efektywna współpraca w ramach zadań narzuconych na wyszczególnione jednostki przez ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu umożliwia realizację procesu wykrywczego prania pieniędzy. Obejmuje on trzy etapy postępowania [Pływaczewski, 2013]:

1. Rozpoznanie – polega na uzyskaniu możliwie dużej ilości informacji dotyczących aktualnych i przyszłych działań przestępczych.

2. Wykrywanie – składa się z ogółu działań wykonywanych przez organy ścigania mających na celu ujawnienie zdarzenia określonego na danym etapie postępowania jako przestępstwo oraz zebranie wstępnych materiałów uprawdopodobniających hipotezę sprawstwa podejrzanego osoby w stopniu uzasadniającym rozpoczęcie udowadniania;
3. Udowadnianie – polega na zbieraniu i utrwalaniu materiału dowodowego w postępowaniu przygotowawczym na użytek rozprawy głównej.

Generalny Inspektor Informacji Finansowej, realizując swoje podstawowe zadania, gromadzi informacje przekazywane od instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących w postaci zawiadomień opisowych o działalności i transakcjach podejrzanych (*Suspicious Activity Reports*; tzw. SAR-ów) oraz zawiadomień o pojedynczych transakcjach, których okoliczności mogą wskazywać na związek z popełnieniem przestępstwa w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (*Suspicious Transaction Reports*; tzw. STR-ów).

O ile liczba zgłoszonych SAR-ów po latach systematycznego wzrostu wydaje się stabilizować, o tyle liczba zgłoszonych STR-ów wykazuje znaczne wahania (tabela 2). Sam GIIF w rocznym sprawozdaniu z 2015 r. przyznaje, że fakt ten wskazuje na istnienie problemów z jednoznaczną interpretacją obowiązków ustawowych związanych z zasadami raportowania informacji dotyczących tych transakcji.

Tabela 2. Realizacja obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu w latach 2010-2016

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba opisowych informacji o podejrzanej działalności (SAR)	1 997	2 527	2 427	3 265	3 637	3 521	4 201
Liczba informacji o pojedynczych transakcjach podejrzanych (STR)	15 357	24 408	31 395	26 947	24 868	40 331	36 756
Liczba zawiadomień do prokuratury o popełnieniu przestępstwa (łącznie wartość w mln. zł)	120 (1 300)	130 (3 952)	111 (4 636)	159 (15 250)	170 (18 200)	184 (15 800)	202 (17 900)

Źródło: Na podstawie: Sprawozdania roczne GIIF [2010-2016].

Zebrane informacje poddawane są wnikliwej analizie przez GIIF. W sytuacji uzasadnionego podejrzenia wystąpienia prania pieniędzy GIIF zobowiązany jest do przekazania zawiadomienia do prokuratury, która we współpracy z orga-

nami ścigania podejmuje działania w celu postawienia aktu oskarżenia podejrzanym osobom. Liczba tych zawiadomień systematycznie rośnie. Zwiększa się ich liczba jak i globalna wartość prawdopodobnych przestępstw (tabela 2).

4. Realizacja obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu przez biegłych rewidentów i księgowych

Biegli rewidenci oraz księgowi (traktowani jako instytucje obowiązane) stanowią jeden z segmentów grup zawodowych mających obowiązek stosowania odpowiednich środków bezpieczeństwa finansowego w celu przeciwdziałania praniu pieniędzy lub finansowaniu terroryzmu, które może wynikać z produktów lub transakcji, w szczególności pozwalających na zachowanie anonimowości. Choć spoczywa na nich mniej powinności niż na innych instytucjach obowiązanych, nie należy umniejszać ich roli w całym systemie mającym na celu eliminowanie zjawisk przestępczych w życiu gospodarczym kraju.

Tymczasem na przestrzeni ostatnich lat obowiązywania ustawy, zarówno rewidenci, jak i księgowi wykazali się raczej małą aktywnością na tym polu. W latach 2010-2016 dokonanych zostało zaledwie od 4 do maksymalnie 17 zgłoszeń (tabela 3).

Tabela 3. Podział zawiadomień opisowych z instytucji obowiązanych według rodzajów instytucji

Rodzaj instytucji	Zawiadomienia opisowe o działalności i transakcjach podejrzanych (SAR-y)						
	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
	ilość	ilość	ilość	ilość	ilość	ilość	ilość
<i>l</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Banki / oddziały banków zagranicznych / oddziały instytucji kredytowych	2 837	2 573	2 494	2 203	1 805	1 835	1 355
Domy maklerskie / inne podmioty prowadzące działalność maklerską	18	26	65	45	46	57	19
Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe	33	33	68	33	22	35	25
Zakłady ubezpieczeń / oddziały zakładów ubezpieczeń	6	9	19	13	23	15	7
Doradcy podatkowi, biegli rewidenci i księgowi	12	13	17	10	4	15	8
Notariusze, radcowie prawni i adwokaci	15	25	19	12	11	14	20
Przedsiębiorstwa prowadzące działalność leasingową lub factoringową	10	11	12	14	7	10	8

cd. tabeli 3

1	2	3	4	5	6	7	8
Inni przedsiębiorcy przyjmujący płatności w gotówce \geq 15 000 EUR	34	7	19	45	26	6	3
Podmioty prowadzące działalność w zakresie wymiany walut	21	7	7	3	9	5	3
Inne instytucje finansowe mające siedzibę w RP	3	–	–	–	1	7	13
Instytucje sektora usług płatniczych	18	2	11	3	–	–	–
Towarzystwa funduszy inwestycyjnych / fundusze inwestycyjne	–	2	3	5	–	–	–
Publiczny operator w rozumieniu Prawa pocztowego	183	151	2	1	–	–	–
Podmioty prowadzące działalność w zakresie gier losowych / zakładów wzajemnych / gier na automatach	–	–	0	1	–	5	1
Przedsiębiorca pośredniczący w obrocie nieruchomościami	1	2	1	1	–	–	–
Przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie obrotu metalami i kamieniami szlachetnymi i półszlachetnymi	–	–	1	1	–	–	–
Dom aukcyjny	–	–	1	–	–	–	–
Razem	3 291	2 864	2 739	2 399	1 954	2 004	1 462

Źródło: Na podstawie: *Sprawozdania roczne z działalności Generalnego Inspektora Informacji Finansowej...* [2010-2016].

W sprawozdaniu rocznym GIIF aktywność biegłych rewidentów i księgowych jest prezentowana łącznie z aktywnością wykazaną przez doradców podatkowych. Mając to na uwadze, należy przyjąć, że liczba rzeczywistych zgłoszeń wykonanych przez grupę zawodową, której działalność na tym polu jest przedmiotem analizy niniejszego artykułu, jest jeszcze mniejsza.

Niemniej, zestawiając te zawyżone liczby zgłoszeń z ilością biur księgowych i kancelarii audytorskich funkcjonujących w Polsce, i tak trzeba stwierdzić, że ilość zgłoszeń jest raczej symboliczna. I faktu tego nie można tłumaczyć brakiem procedurów dochodzących za pośrednictwem operacji księgowych [Dobrzyniecki-Cartier, 2017].

Bierność przedstawicieli zawodów księgowych w wykonywaniu obowiązków ustawowych wynikających z przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu jest szczególnie mocno widoczna w zestawieniu z dynamiką zawiadomień zrealizowanych przez banki i publicznego operatora w rozumieniu Prawa pocztowego (por. tabela 3).

Gdzie zatem tkwi przyczyna, że przepisy w odniesieniu do zawodów księgowych w tym zakresie są właściwie martwe? Z jednej strony już w 2010 r.

prof. Z. Messner sygnalizował problem zbyt dużej „uznaniowości” w kwestii oceny, czy charakter transakcji przeprowadzanej przez przedsiębiorstwo jest podejrzany, czy też nie [Pokojska, 2012]. Brak precyzyjnych przepisów pozwalających na dokonanie jednoznacznej oceny wskazanej sytuacji skutkuje tym, że w imię utrzymania dobrych relacji z klientem, łatwo wszelkie wątpliwości rozstrzygać na korzyść tego ostatniego.

Z drugiej strony badania wykazały [Wiszniowski, 2014], że wiele biur rachunkowych zwyczajnie nie radzi sobie z obowiązkami na nie narzuconymi przez ustawę lub nie posiada istotnej wiedzy odnośnie do tych obowiązków. Warto też zauważyć, że w obszarze obowiązkowego doksztalcania biegłych rewidentów, brakowało w ofercie specjalistycznych szkoleń z tego zakresu.

Bardzo istotnym mankamentem całego systemu walki z praniem pieniędzy jest też brak informacji zwrotnej od GIIF do instytucji obowiązanych o dalszych losach spraw przez nie raportowanych. Po przekazaniu informacji nie otrzymują one żadnej informacji o podjętych krokach w konkretnej sprawie. Tym samym system, w skład którego wchodzi biegli i księgowi, pozbawiony jest możliwości „samoedukacji”. Mało kto (o ile w ogóle) z tej grupy zawodowej będzie miał możliwość uczestniczenia w szkoleniach organizowanych przez GIIF. Zatem wiedza, a w ślad za nią umiejętności, do grona tych osób w sposób zwrotny raczej nie przepłynie.

Z trzeciej strony w analizowanych latach (2010-2016) ani kancelarie biegłych rewidentów, ani biura rachunkowe nie były kontrolowane pod kątem wypełniania obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu². Uwagę na ten fakt zwróciła również Najwyższa Izba Kontroli [NIK, 2016; BDO Polska, 2016]. Nie zaistniał zatem czynnik dyscyplinujący, który zmusiłby analizowaną grupę zawodową do konieczności zmierzenia się z trudnościami i własnymi słabościami w obszarze działań narzuconych na nią przez tę ustawę.

Podsumowanie

Pranie pieniędzy jest zjawiskiem niebezpiecznym dla stabilnego funkcjonowania rynku. Może prowadzić do zachwiania bezpieczeństwa finansowego poszczególnych podmiotów gospodarczych pośrednio lub bezpośrednio zaangażowanych w ten proceder. Niepewność funkcjonowania i brak zaufania do part-

² W 2010 r. została przeprowadzona jedna kontrola podmiotu prowadzącego działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

nerów handlowych skutecznie utrudnia lub wręcz uniemożliwia rozwój gospodarki. Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu ma chronić system finansowy przed tym zagrożeniem. Nałożyła ona na instytucje obowiązane wiele nowych obowiązków. Konieczność identyfikacji i rejestracji transakcji podejrzanych zmusza przedstawicieli zawodów księgowych do ciągłego poszerzania swojej wiedzy z tego zakresu, ale również do wykonywania dodatkowych czynności w czasie świadczenia usług na rzecz jednostki gospodarczej, w sytuacji podejrzenia wystąpienia przestępstwa.

Cały system ochrony gospodarki przed tego typu działaniami przestępczymi opiera się na współpracy wielu instytucji, tworzących różne poziomy zabezpieczeń, których jądro stanowi GIIF jako centrum analityki finansowej. Choć zarówno biegli rewidenci, jak i księgowi zostali zaliczeni do grupy instytucji obowiązanych obarczonych mniejszą ilością obowiązków niż inni, nie należy przypisywać im mniejszego znaczenia w funkcjonowaniu całego systemu. Informacje przez nich przekazywane do GIIF mogą być czasem kluczowe dla zrozumienia mechanizmów prania wykorzystywanych na rynku gospodarczym przez grupy przestępcze.

Ilość tych informacji jest nieadekwatna do ilości podmiotów księgowych i audytorskich aktywnych w Polsce. Stopień realizacji zadań narzuconych nań przez ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu jest daleko niewystarczający. Stan ten wynika m.in. z braku wiedzy (umiejętności), narzędzi, ale również „zamknięcia” informacji przez GIIF.

Dlatego niezmiernie ważne jest, aby ta grupa zawodowa była mocno wspierana merytorycznie i narzędziowo, ale również kontrolowana i dyscyplinowana.

Literatura

- BDO Polska (2016), *Szwankuje kontrolowanie transakcji podejrzanych i ponadprogowych*, <https://www.bdo.pl/pl-pl/publikacje/finanse/2016/szwankuje-kontrolowanie-transakcji-podejrzanych-i> (dostęp: 10.03.2017).
- Bieniek B. (2010), *Pranie pieniędzy w prawie międzynarodowym, europejskim oraz polskim*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa (wersja elektroniczna).
- Chodziński D. (2012), *Pranie pieniędzy jako jedna z form działania zorganizowanych grup przestępczych*, Materiały dydaktyczne, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo.
- Damasiewicz A. (2010), *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Komentarz*, Wydawnictwo Lex, Warszawa.

- Departament Informacji Finansowej (2015), *System przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu*, http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/giif/system/-/asset_publisher/FR3d/content/system-przeciwdzialania-praniu-pieniedzy-i-finansowaniu-terroryzmu/pop_up?_101_INSTANCE_FR3d_viewMode=print (dostęp: 10.03.2017).
- Dobrzyniecki-Cartier A. (2017), *Odpowiedzialność księgowego*, <https://praniepieniedzy.pl/pranie-pieniedzy-i-finansowanie-terroryzmu-a-odpowiedzialnosc-ksiegowego/> (dostęp: 10.03.2017).
- Generalny Inspektor Informacji Finansowej (2005), *Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Poradnik dla instytucji obowiązanych i jednostek współpracujących*, wyd. drugie, Ministerstwo Finansów, Warszawa.
- NIK (2016), *NIK o systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosc/bezpieczenstwo/nik-o-systemie-przeciwdzialania-praniu-pieniedzy-oraz-finansowaniu-terroryzmu.html> (dostęp: 10.03.2017).
- Pływaczewski E.W. (2013), *Proceder prania pieniędzy i jego implikacje*, LEX a Wolter Kluwer business, Warszawa (wersja elektroniczna).
- Pokojska A. (2012), *Księgowi i audytorzy nie donoszą na klientów. A powinni*, Gazeta Prawna.pl, <http://podatki.gazetaprawna.pl/artykuly/610887,ksiegowi-i-audytorzy-nie-donosza-na-klientow-a-powinni.html,2> (dostęp: 10.03.2017).
- Pranie pieniędzy* (br.), Słownik, Portal Edukacji Ekonomicznej NBP, <https://www.nbportal.pl/sownik/pozycje-sownika/pranie-pieniedzy> (dostęp 10.03.2017).
- Siejczuk P. (2012), *Problematyka prania brudnych pieniędzy w regulacjach prawno międzynarodowych, europejskich i krajowych*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr III-IV (23-24), s. 199-223, <https://www.bbn.gov.pl/download/1/12749/kbns199-223Problematykaprania.pdf> (dostęp: 12.03.2017).
- Sprawozdania roczne z działalności Generalnego Inspektora Informacji Finansowej za lata 2010-2016* (2010-2016), Departament Informacji Finansowej MF, http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/giif/publikacje/-/asset_publisher/8KnM/content/sprawozdania-roczne-z-dzialalnosci-generalnego-inspektora-informacji-finansowej (dostęp 7.04.2017).
- Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, Dz.U. z dnia 3.09.2016, poz. 299.
- Ustawa z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego, Dz.U. Nr 126, poz. 615, z późn. zm.
- Wiszniewski E. (2014), *Wymagania w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz realizacja tego obowiązku na przykładzie biur rachunkowych*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 76(132), s. 147-163.
- Zaczek P. (2006), *Pranie brudnych pieniędzy – przestępstwo przeciwko obrotowi gospodarczemu*, http://www.e-podatnik.pl/artykul/fiskus/8766/Pranie_brudnych_pieniedzy_8211_przestepstwo_przeciwko%20_obrotowi_gospodarczemu.html (dostęp: 12.03.2017).

Zarządzeniu nr 16/92 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 1 października 1992 r. w sprawie zasad postępowania banków w razie ujawnienia okoliczności wskazujących na lokowanie w banku środków pieniężnych lub innych wartości majątkowych pochodzących z przestępstwa lub mających z nim związek oraz przy dokonywaniu wpłat gotówkowych przekraczających określoną kwotę, Dz.Urz. NBP Nr 9, poz. 20 z 1992 r.

MONEY LAUNDERING INCIDENTS DISCLOSURE REALIZED BY ACCOUNTING PROFESSIONS

Summary: Money laundering is a dangerous phenomenon for the stable functioning of the financial market. It may disturb the financial security of the economic operators involved in the transaction. Uncertainty of functioning and lack of confidence to trading partners can effectively make difficult or even hinders the development of the economy. The response of the state to this type of criminal activity is the Anti Money Laundering and Terrorist Financing Act. The purpose of the article is a presentation of the degree of accomplishment of the tasks indicated by the regulation in relation to accounting entities in Poland. Additionally, the article identified the threats and difficulties the economic operators have to face. The analysis was based on literature research and reports from supervisors. Final conclusions in a synthetic way show the reasons for the insufficient fulfillment of the obligations imposed by the law on accounting professions.

Keywords: money laundering, accounting professions, The General Inspector of Financial Information.